

Miranda (Bianda)

MIRANDA (Bianda) baserria

MIRANDA toki-izenaren etimologia

Ez dago garbi zein den bere sustraia. Garbi dago ez dela euskal izendegikoa. Batzuen ustez latinetik dator, eta ikuspegi onak dituen tokiari deituko litzaioke. Beste batzuek, berriz, sustrai zeltiarra dela diote eta kasu horretan muga adierazten duela. Zaldibiko kasuan bi adierak ongi datoz toki-izen honentzat. *Elbarrena* auzoko gainaldean, Lazkao-mendi gainean, argi eta garbi zaintzen du Ausa Gaztelu, Nafar erregeen gaztelua. Eta euskal erroko beste toki-izen bat ere badugu Zaldibin: Arruegi (*Arru*). Ziurrenera, batzuk Nafar erresumakoak ginen garaiko lekukoak, *Bianda* (Miranda) Gaztela erresumakoak ginenekoak.

Iñaxi Izagirrek dioenez, garai batean, Palacio Miranda izena omen zuen etxeak eta erre egin omen zen.

Joan Inazio Iztuetak ere aipatzen du baserria bere *Guipuzcoaco Provinciaren Condaira edo Historia* liburuan.

Aralarko mendi goititua elurraz janzia ikusi oi dalako sarritan, etzitzaion iñori bururatzen amesetan ere, aiñ toki gogorrean baratza gauzak ezer eman al zezakeanik; bañan alabearrak nai debanean uste bageko gauza asko agertu oi dituen bezala, au ere argitaratu izan zan utskerria batetik. Zaldibiako Miranda-etxean gaur bizirik arkitzen dan artzaiaren emazteak senarrari arto-iriña mendira biraltzeko zeuzkan anekatzxoak arkitu izan zituen urratuak, eta une artan arabatzeko betarik etzeukalako, jarri zi-

Baserriaren arrastoa idatzietan

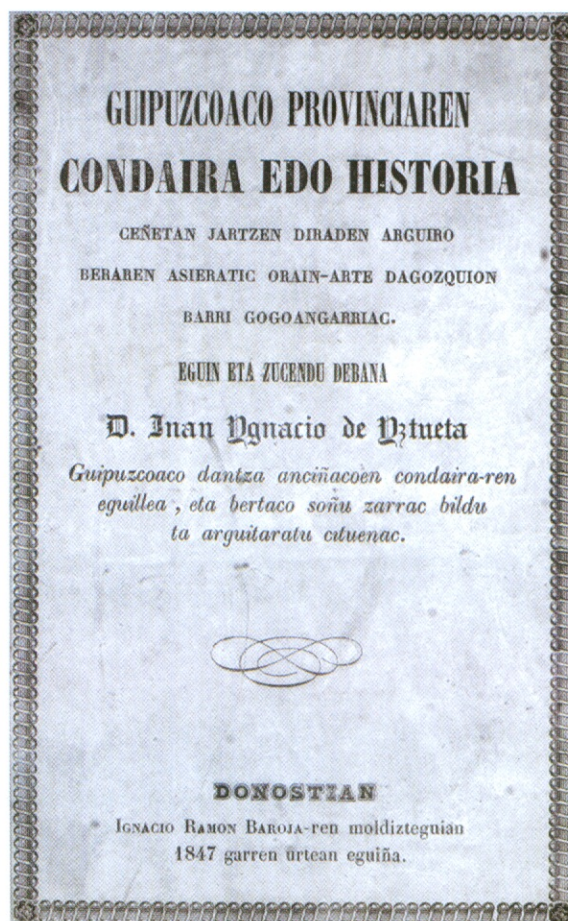
Miranda baserria agertzen da 1783-12-17an, Francisco Antonio de Echaveren aurrean, Enerio eta Aralarko sailen erabileraz bitartekari bati emandako botere-emaileen artean. Bi ordezkari joan ziren batzarrerara, eta esan liteke, beraz, bi etxebizitza bazirela orduan *Biandan*.

1785ean *Bianda* eta *Albisu* etxeen jabe Joan Inazio Etxabe zen, Jose Inazio Etxabe Zaldibiko erretorearen aita. Bere seme ziren baita Joan Ramon eta Martin Joseph Xavier Etxabe, Caracas-en bizi zirenak, eta Zaldibiko eskribau zen Frantzisko Antonio Etxabe eta Joan Bernardo Etxabe, azken hau eliz gizon Iruñean 1785ean. Horren berri eman zuen Jesus Elosegik Iztuetari buruzko bere lanean, honen aita Joseph Iztuetaren testamentuaz ari dela, aipatutako Frantzisko Antonio Etxabe bera baita testamentu horretan agertzen den eskribaua.

tuen zuloen iskarri, aurreragoko egunean sukalde bazterrera botarik zeuzkan azalandare kaiska banakaren batzuk: eta oek gizonak mendian anekak ustutzeko denporan arkitu zituen ustez ustekabe. Artzain oni ez nondik eta andik alabearrak ekarri zion burura, azalandare erdi igartu oek txabola inguruan landatzea, eta ifini ere zituen lurrik oberena zerizkion tokian. Beraren txabolako lagunak farra ta ixeka egiten zioten, azalandareak Aralarko mendi tontorrean jarri zituelako, bañan ikusi zutenean egin zireala beretatik azaburu bildu galantak, mendi guztiko artzainak erori ziran kontura, eta geroztik Aralarko mendian egiten dira arrigarritzko azatzak. Mendi onetan badira artzainak beren artizkuna inguruan egindako azarekin laureun bana erreal artzen dabeenak. Guztiz jaso andia izaten du mendi onetan egindako azaburu bilduak, Erriberaetakoa baino biguñagoa, guriagoa, kizkurragoa, piñagoa, ezadetsuagoa, eta gozoagoa dalako askoz ere; eta doai eder oezaz gañera du beste ditxa bat ona txit, zeña dan lurrean ifini ta egun gitxiren epean burubildurik anditu, eta bear bezala eldutzekoa. Milla zortzi eun, ogei ta amaikagarren urtean biraldurid an neuri Zaldibiako adiskide batek Donostiara Aralarren egindako azaburu-bildu bat emezortzi libra pisatzen zituana, esaten zidalarik, ezen, beraren landarea lurrean ifinia izan zala Garagarillaren ogei ta irugarren egunean, Mendibil deitzen zaion sarobean, eta kendu zutela toki beretik, Urri-illaren bostgarrenean. Eun ta lau egunen barruan ain mendi goitituan egindako garau ikusgarri eder galant au, erakutsi izan nioten Uri bereko andizki askori, jakin zezaten garbiroki, ezen, erriberaetan bezin gauza onak edo obeak eta piñagoak badirala arkaitz tarteetan, billatzera saiatu ezkerro. Aralar-mendiko azaburu-bilduen agerkera zorioneko au zorko zaiote, bada, izendatu dan Miranda-etxeko senar emazteai. Gertakari onen barri ez dakiten askok esango dabe menturaz, Kapitulu au luzegia dijoala, eta ez dala ainbesteraño aintzat artzekoa; zergaitik azaburu galanten bagetasunik ikusten ez dan Gipuzkoan. Ordea bear zaie begiratu beste gauza geiagori ere. Gauza jakiña ta egiatzkoa da txit, toki baterako ona dan eguraldia, besterako izan leikeala kaltarkitsua. Udako egun luzeetan eguzkia goienengo mallara igotzen danean, beraren berotasunak kiskaltzen ditu Erriberako baratzaetan arkitzen diran aza guztiak, burubiltzeko lekuri eman bagez arroturik lagatzen dituela; bañan Aralar-mendikoak orduan ta geigo irabazten dabe, eta mardulago ta guriago agertzen dira. Beragaitik izaten du mendi-aza onek ain jaso andia uda azkenean. Legorte urtean ikusi izan det Billafrankako merkatuan aza onetatik saltzen arroaka, libra bakotxa lau koartoren balioan. Garesti saltzeaz gañera daukate aza

onen egilleak beste ditxa bat ezin andiagokoa. Doarik daukate bada mendian, nai duten ainbat kanpo baratza ifinteko. Eta nolako lurra? Ongarritu bearrik ez dabena; zergaitik beren ardiak egindako zimaur pisakin guriaturik ondo, arkitzen zaiozkaten txabola inguruan, nai baino ere geiago, esitu eta landarea ifintea beste lanik ez dabeenak. Zer izango da, bada, bere artaldearekiko lanbideak egindakoan, mendian geldirik egon bear daben artzainarentzako au baino irabazbide eroagorik aiñ denpora gitxirako? Nork sinistuko zeban, bada, orain ogei ta amabost urte inguruan, aza buru bildu eder galantak egin zitezke la Aralarko mendi goitituan? Iñork ere ez, nik derizkioanez. Beragaitik nai izan det, bada, ustez ustekabeko agerkera berri au jarri zearo ta garbi.

Aralarko mendia izanik aiñ latza,
Nor asiko zan bertan landatutzen aza?
Iñori gogoratzen etzitzaion gauza!
Oraiñ non arkitzen da alako baratza?

J. Inazio Iztueta